

A tankönyv szerepe az idegen nyelv oktatásában. Az 5., illetve a 6. osztály számára írt ukrainai angoltankönyvek szakmódszertani elemzése Matthews (1985) szempontjai alapján

Rezümé A tanulmány a nyelvkönyv szerepét kívánja feltárni az idegen nyelv oktatásában. Külön kitér az 5., illetve 6. osztály tanulói számára íródott angoltankönyvek elemzésére is, melyek egy szerzőtől, Oksana Karpiuktól származnak. Célja: bemutatni az egy sorozathoz tartozó könyvek formai és tartalmi jellemzőit, nyelvpedagógiai elemzését Matthews (1985) szemlélete alapján.

Резюме У статті досліджено значення підручника у процесі вивчення іноземної мови. Окрему увагу приділено аналізу підручників 5-го та 6-го класу, автором яких є Оксана Карп'юк. Метою статті є розглянути будову та зміст підручників з позицій положень Метьюза (1985).

Számos tanulmány született az elmúlt évtizedben a tankönyv szerepéről az idegen nyelv oktatásában. Fontosnak tartom kiemelni a tankönyv általános szerepét a tanítás-tanulás viszonylatában.

A tankönyv szerepe az oktatás folyamatában fontos jelentőséggel bír. Minden társadalom számára fontos, régen is közügynek tekintették. Nemcsak az adott kor számára lényeges ismeretmennyiséget, illetve minőséget tükrözött, „hanem szemléletet, ideológiát, módszereket is tartalmazott, ami árulkodott az adott kor szellemiségéről, a nevelésről, az ifjúságról vallott nézeteiről, a tudomány és oktatás, az oktatás és gyerek viszonyáról” (Fischerné Dárdai 1997:41).

A tankönyv mint a társadalmak által létrehozott termék, maga is társadalmi tartalmak, viszonyok, értékek leképeződése, „tükre”, ebből kifolyólag pedig a kutatás lehetséges tárgya is (Weinbrenner 1995).

A tankönyvek megítélése, revíziója, elemzése hosszú múltra tekint vissza. A 19. század végétől az 1970-es évek végéig a nemzetközi tankönyvelemzések arra irányultak, hogy kiirtsanak a tankönyvekből minden olyasfajta tárgyi tévedést, esetleg rejtett előfeltételezéseket és sztereotípiákat, népek, fajok, vallások elleni előítéleteket, amelyek ellenséges érzések kialakítására is alkalmasak lehetnek. Az 1980-as évektől pedig már a didaktikai, pedagógiai, illetve tankönyvelméleti szempontok is megjelentek a tankönyvek megítélésénél. Elkészültek továbbá az úgynevezett „raszterek”, „checklist”-ek, amelyek inkább a tankönyvelméleti kutatókat, mintsem a tanárokat, illetve tankönyvjóváahagyó szakembereket hivatottak szolgálni (Fischerné Dárdai 2002).

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola volt angol–magyar szakos hallgatója, a Collegium Talentum ösztöndíjasa. A tanulmányt dr. Huszti Ilona lektorálta.

A tankönyvelemzések történetében fordulópontot jelentettek az 1989-ben Braunschweigban, illetve 1991-ben Brisbane-ban (Ausztrália) megrendezett konferenciák, ahol minden elméleti vita ellenére sikerült olyan alapelvekben megállapodni, amelyek a nemzetközi tankönyvírást, tankönyvkiadást és engedélyezést az elkövetkező években lényegesen befolyásolták. Az 1989-es nemzetközi konferencián a résztvevők öt alapelvet mint a tankönyvmegítélés „konszenzusos minimumát” fogalmaztak meg (Fritzsche 1992):

1. Tudományos megfelelés. A cél az, hogy ne csak az ismereteket közvetítse a tanulók felé, hanem az „ismeretekhez való hozzájutás lehetőségeit, az illető tudomány megismerési mechanizmusának útját, érvrendszerét, módszereit, technikáit” is (Fischerné Dárdai 2002).
2. Didaktikai standardok. Meg kell, hogy feleljen a tanulók korának, értelmi és lelki fejlettségi szintjének. Fontos az is, hogy életszerű helyzeteket tartalmazzon. A kérdések pedig haladják meg a pusztá reprodukció szintjét, és ösztönözzenek a gondolkodás magasabb műveleteire is (elemzés, összehasonlítás, értékelés stb.).
3. Előítélet-mentesség. Nem tartalmazhatnak olyan előítéleteket, amelyek hamis feltételezéshez, ilyen jellegű általánosításhoz juttathatják a tanulókat.
4. Transzparencia. Nem szabad, hogy a manipuláció eszközevé váljanak, ezért fontos, hogy a tankönyvírók tisztázzák és tegyék egyértelművé szerzői koncepciójuk meghatározó jegyeit (mi alapján válogatták össze a feladatokat, szakirodalmat, magát a tananyagot).
5. Megfelelő képretorika. Elengedhetetlen, hogy a tankönyv részei ki legyenek egészítve változatos kép-, illetve ábraanyaggal. Továbbá az ilyen képek haladják meg a pusztá dekoratív, illusztratív funkciót.

A mai korban, a globalizáció idején viszont még nagyobb jelentőséggel bírnak, főleg annak van döntő jelentősége, hogy milyen információt tartalmaznak a tankönyvek: azt tartalmazzák-e, amire szükségük van a diákoknak?

Dálnokiné Pécsi Klára szerint magához a tudáshoz a felfedezés révén jut a tanuló, ennek a megszerzésében segít a tankönyv, amelynek tudásanyagát természetesen a tanár közvetíti a tanulók felé.¹ Továbbá a tanár feladata sem csupán a nyelvkönyvekben lévő tudás átadása, hanem a szélesebb ismeretek közvetítése, olyan, mint a kultúra vagy országismeret továbbítása (Dálnokiné Pécsi 2005).

Zaláné Szablyár Anna és Petneki Katalin (1997) a következőképpen látja a nyelvkönyv szerepét a nyelvtanításban:

¹ Más országokban, így például Magyarországon is lehetőség van arra, hogy a tankönyvet a tanár válassza ki, illetve ajánlja a tanulóinak. Ukrajnában, így nálunk Kárpátalján erre nincs lehetőség (esetleg csak a gimnáziumokban, illetve líceumokban). A középiskolákban oktató tanárok számára kötelező az Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma által javasolt tankönyvek használata. Szakirodalmaként persze a tanár vihet be az osztályterembe más könyveket is, de tanítani csak abból lehet, amely könyvben szerepel a pecsét: „Рекомендовано Міністерством освіти і науки України” / „Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma által javasolva”. (Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumának 537. számú parancsa, kelt: 2008.06.17.)

1. nyelvszemléletet és egy bizonyos módszertani koncepciót közvetít;
2. első idegen nyelv esetében megalapozza a további idegen nyelvek oktatását, illetve tanulását;
3. biztosítja azt, hogy a tanítás és a tanulás folyamatának legyen egy konstans vezérfonala;
4. szabályozhatja a tanítás és a tanulás ritmusát, haladási ütemét;
5. segíti a tanár munkáját, amennyiben megfelelő mennyiségű és minőségű nyelvi forrást, szöveget és gyakorlatot biztosít az órai munkához;
6. segíti a tanuló munkáját (Zalánné Szablyár és Petneki 1997:17).

Medgyes Péter (1997) megfogalmazásában a tanulóknak igenis nagyobb szükségük van a tankönyvre, mint a tanároknak, mert a tanulók folyamatosan tudnak készülni belőle, előre-hátra lapozgathatnak. Véleménye szerint tankönyv nélkül lehet tanítani, de „felelőtlenség” (Medgyes 1997:85–86).

Hasonló véleményen van Dálnokiné Pécsi Klára (2005) is, aki kifejti, hogy a tankönyvre szükség van a nyelvoktatás folyamatában, mert azon felül, hogy rendszerez, koordinál, segíti a tanulást, az önértékelést, értékekre nevel és nem utolsósorban motivál. „Maguk a tanulók vallják, hogy sok múlik egy jó tankönyvön” (Dálnokiné Pécsi 2005:42).

A tanárnak azonban nemcsak joga, de kötelessége is kibővíteni, kiegészíteni bizonyos részeket a tankönyvben (Medgyes 1997:89). Tehát nem kell görcsösen ragaszkodni minden egyes betűjéhez.

Medgyes Péter (1997) a következő szempontokat sorolja fel, amelyek közrejátszanak a megfelelő tankönyv kiválasztásánál az idegen nyelv oktatása kapcsán. Ezek a tanmenet, idő, a diákok kora, a diákok érdeklődési köre, a diákok szociális háttere, a csoport nagysága, a diákok nyelvi szintje.

Matthews (1985) külön kitér azokra a szempontokra, amelyek szerepet játszanak a nyelvkönyvek értékelésénél. Ezek a következők:

1. első benyomás
2. megjelenés, forma
3. metodika
4. nyelvtan
5. négy készség
6. fokozatosság
7. új nyelv bemutatása, gyakorlása
8. változatosság
9. illusztrációk
10. a történet
11. sorozat
12. könnyen használható
13. extrák
14. előtesztelés
15. beszerezhetőség
16. ár

Ezeknek a szempontoknak az alapján fogom elemezni az általam kiválasztott ukrainai kiadású 5. és 6. osztály számára írt tankönyveket. A két tankönyv egy sorozat része, egy szerző – Oksana Karpiuk – írta mindkettőt.

Azért erre a két tankönyvre esett a választásom, mert korábban az 5., illetve 6. osztályban végeztem nyelvpedagógiai kutatásokat arról, miért fontos az angol szókapcsolatok tanítása, illetve mennyire hatékonyan tanulják ezeket a tanulók az általam kiválasztott osztályokban. Továbbá azt is fontosnak tartottam megvizsgálni, mennyire hasonló vagy eltérő módon épül fel az ugyanahhoz a sorozathoz tartozó két különböző korosztály számára írt nyelvkönyv.

Oksana Karpiuk (2005): English 5 (Tankönyv)

A tankönyv keménykötésű, a borító rózsaszín, belülről is nagyon színes, tele van képekkel. A témakörök címei az oldal tetején találhatóak. 16-os betűmérettel vannak írva. Mindegyik témakör más színnel van jelezve. A feladatok instrukciói mindegyik témakörben 14-es betűmérettel, félkövér betűvel vannak írva, angol nyelven. A könyv méretei átlagosak: 24x16x1,5 cm. Súlya 350 gramm, amely megfelel az Ukrajnában kiadott határozatnak, miszerint a tankönyv súlya az 5. és 6. osztályban nem haladhatja meg a 450 grammot.²

Első látásra a tankönyv érdekesnek tűnik. A tartalomjegyzék a harmadik oldalon található, ez is megkönnyíti a tanulók eligazodását a tankönyvben. A következő fejezetekre oszlik:

1. táblázat. Oksana Karpiuk (2005) English 5 tankönyvének tartalomjegyzéke fordítással

A témakörök címe angolul	A témakörök címe magyarul	Oldalszám
Introduction	Bevezetés	4–11
Summer is over	Vége a nyárnak	12–25
Meet my friends	Ismerd meg a barátaimat!	26–39
I've got an idea	Van egy ötletem	40–55
Plenty of things to do	Rengeteg dolgom van	56–71
What's the news?	Mi újság?	72–87
Parties and holidays	Ünnepségek és ünnepek	88–101
Hobbies and pastimes	Hobbik és időtöltések	102–115
Everyday activities	Mindennapi tevékenységek	116–129
Health and body care	Egészség és testápolás	130–143
We are Ukrainians	Ukránok vagyunk	144–157
Appendix	Függelék	
Reader's bag	Olvasósarok	158–165
Grammar reference	Nyelvtani segédlet	167–172
Vocabulary	Szótár	173–190
Irregular verbs	Rendhagyó igék	191

² Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів // Вища освіта: Інформ. вісн. - 2001. - № 4. - с. 48-51.

Egy témakör szerkezete a következőkből áll:

- ◆ Olvasd el a szöveget, vagy nézz a képre és válaszolj a kérdésekre, és gyakori a “Look, listen and read” típusú gyakorlat. (Nézd, hallgasd, olvasd). Mindegyik témakör tanórákból tevődik össze (Lesson), ezek mindegyike 3-4 gyakorlatot tartalmaz.
- ◆ Ezenkívül mindegyik témakör tartalmaz olvasáskészség fejlesztésére gyakorlatokat (kérdésekre kell válaszolni adott szöveg elolvasása után, “Say if it is true or false” (igaz vagy hamis az állítás). Vannak ezenkívül párbeszéddek is.
- ◆ Az írásbeli gyakorlatok általában a „fill the gaps” típusú feladatokat jelentik.
- ◆ Projektfeladat – mindegyik témakörhöz kapcsolódik egy ilyen jellegű gyakorlat, ehhez szükséges, hogy a tanulók a hagyományos munkafüzetben kívül egy másik munkafüzetet is megvegyenek, amely az ilyen jellegű gyakorlatokat tartalmazza.
- ◆ Homework – házi feladat. Mindegyik tanóra külön házi feladattal végződik, amely az oldal alján van jelölve kis négyzetben. A házi feladat a tanulók munkafüzetében található. Ebben a kis négyzetben meg van adva a gyakorlat száma és az oldalszám.
- ◆ A témakörök különböző mennyiségű órát tartalmaznak.

2. táblázat. Oksana Karpiuk (2005) English 5 tankönyvének tartalomjegyzéke tanegységekre lebontva

Témakörök nevei angolul	Hány tanegységet tartalmaznak
Introduction	3
Summer is over	10
Meet my friends	10
I've got an idea	12
Plenty of things to do	12
What's the news?	13
Parties and holidays	11
Hobbies and pastimes	10
Everyday activities	11
Health and body care	9
We are Ukrainians	11

A “Reader’s bag” különböző típusú meséket tartalmaz (“The Wizard of Oz”; “The crow and the fox”; “The three little pigs”; “The fox and crane”; “The country mouse and the city mouse”; “Toby”; “An old tale”; “The brave hunter”). Összesen nyolc mese található itt.

A nyelvtani összefoglalóban 6 téma található: főnév, melléknév, számnevek, névmás, ige, határozószó.

A szótár (Vocabulary) a különböző témakörökhöz kapcsolódó szavakat tartalmazza ábécésorrendben. Először a szót adják meg angolul, aztán a transzkripcióját, majd az ukrán fordítását. Összesen 1468 szó található itt.

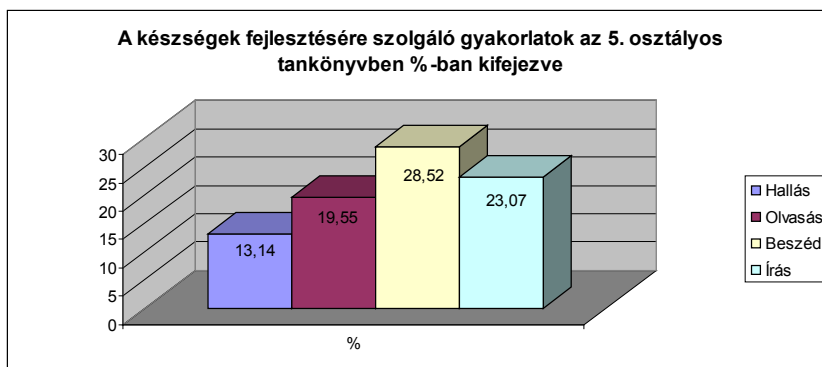
Az utolsó oldalon van a rendhagyó igék táblázata, ahol a főnévi igenév (Infinitive), a múlt idejű alak (Past simple), és az ukrán fordítás van feltüntetve, viszont hiányzik a melléknévi igenév alakja (Past participle). Például:

get	[get]	got	[gɔt]	отримувати
-----	-------	-----	-------	------------

A könyv témakörökön alapul. Ezeket már az előző pontban ismertettem. A nyelvtani gyakorlatok megoldása kapcsán a tanulóknak néha a 4. osztályban tanultakat kell feleleveníteniük ahhoz, hogy meg tudják csinálni a gyakorlatokat. Kevés hangsúlyt fektetnek az új szókinccs tanulására. Az új szavak nincsenek kiemelve a szövegekben. Minimális az olyan jellegű gyakorlat, amely az új szavak begyakorlására akár szóban, párbeszéd formájában, akár írásban adna lehetőséget a tanulóknak. Az ilyen jellegű gyakorlatok a tankönyvben található feladatok 2,24%-át teszik ki.

A nyelvtani ismeretek átadásánál a tankönyv csak a legszükségesebb információkat tartalmazza (igeidőknél az van jelen, hogy hogyan képződik az adott igeidő, milyen időhatározók kísérik a mondatban, mikor kell használni). Az új nyelvtani ismeretek bemutatása legtöbbször deduktívan történik. A nyelvtani gyakorlatok az összes gyakorlat 15,7%-át teszik ki.

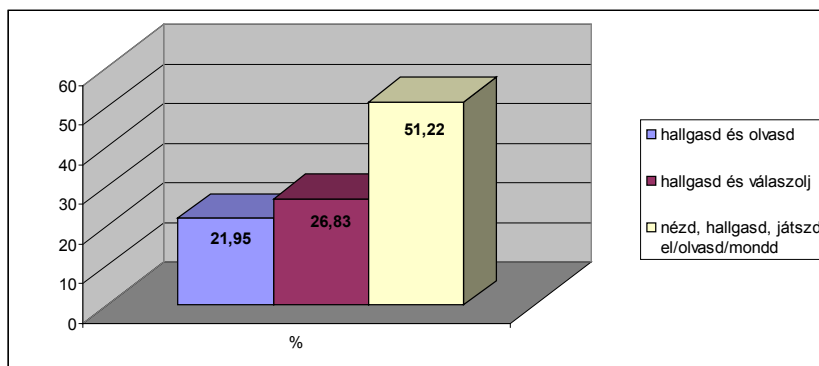
Nem foglalkozik arányosan a négy nyelvi készséggel. Ez az első ábrából is kitűnik.

1. ábra. Nyelvi készségek fejlesztésére szolgáló gyakorlatok % szerinti megoszlása az 5. osztályos angoltankönyvben

Az ábrából jól látszik, hogy a legtöbb gyakorlat a beszéd-készség fejlesztését szolgálja (28,52%), és 13,14%-a gyakorlatoknak foglalkozik a halláskészség fejlesztésével. 19,55%-át az olvasáskészség, míg 23,07%-át az íráskészséget fejlesztő gyakorlatok teszik ki. A maradék 15,72% a tankönyvben lévő versek, illetve dalok.

A halláskészség fejlesztésére irányuló gyakorlatoknál a tanulók a tankönyvben lévő szöveget hallgatják meg nem anyanyelvű, hanem ukrán beszélőktől. Az ilyen típusú gyakorlatokat (összesen 41 ilyen feladat) három csoportba lehet elkülöníteni, vannak ugyanis az úgynevezett „hallgasd és olvasd” típusú gyakorlatok (ezek főként hosszabb szövegeknél, meséknél jelennek meg), „hallgasd és válaszolj”, rövid történeteknél, míg a „nézd, hallgasd, játszd el/olvasd/mondd” típusúakat a témakört bevezető párbeszédeknel találhatjuk meg. Ezek aránya a következőképpen oszlik meg:

2. ábra. A halláskészség-fejlesztő gyakorlatok százalék szerinti megoszlása

Itt láthatjuk, hogy az összes halláskészség fejlesztésére szolgáló gyakorlatból a legnagyobb arányban a „nézd, hallgasd, játszd el/olvasd/mondd” (51,22%) típusúak jelen. A szöveg itt is adott, akárcsak a „hallgasd és olvasd”(21,95%) típusúaknál. Együttesen az olyan jellegű gyakorlatok, ahol a tanulók látják is a hallgatásra szánt szöveget, a halláskészséget fejlesztő gyakorlatok 73,17%-át teszik ki. Míg az olyan feladatok, ahol a tanulóknak válaszolniuk kell a kérdésekre a hallott szöveg alapján, 26,83%-át képezik a halláskészség fejlesztésére irányuló gyakorlatoknak.

A könnyebb gyakorlatoktól a nehezebb gyakorlatok felé haladunk a tankönyv egyes órájában/fejezetében.

Az új anyag átadásánál a bevezető szövegekben egyáltalán nincsenek kiemelve az új szavak. Az oldal alján azonban mindegyik óra végén található egy “New vocabulary” rész, amely az új szavakat tartalmazza, de itt csak az a bizonyos szó található angol nyelven, illetve néhol a transzkripciója, de nincs hozzá magyarázat angolul.

Mindegyik témakörben ugyanolyan jellegű gyakorlatok találhatóak. Sokszor előre megjósolható, milyen típusú gyakorlatokkal fog találkozni a tanuló az adott témakörben.

A tankönyv színes, tele van képekkel. Nagyon sokszor segítik a szöveg könnyebb megértését, illetve a tanulók az illusztrációk alapján foglalják össze a szövegben történt eseményeket. Elmondható, hogy a legtöbb képnek didaktikai szerepe van. Olyan jellegű gyakorlat viszont, ahol kép alapján kell elmondani a történetet vagy képet kell jellemezni, kevés van, mindössze 5,4%-át teszik ki az összes gyakorlatnak.

A történetek nem kapcsolódnak szorosan egymáshoz, ez által nagyobb teret is engednek a tanárnak, mert el lehet vonatkoztatni a tankönyvtől, ha esetleg más vagy újabb információkat akarunk megosztani a tanulókkal a témakör kapcsán. Mégis vannak állandó szereplői a tankönyvnek, akikkel a tanulók a negyedik oldalon ismerkednek meg: Ivan, Lilia, Christina és Taras Petrenko. Párbeszédek alapján nyerünk betekintést az egyes témakörökbe.

A tankönyv egy sorozat része, amelyet egy szerző írt. A többi könyv is hasonló felépítésű.

Eligazodni viszonylag könnyű. Ezt elősegíti az is, hogy a tartalomjegyzék a tankönyv 3. oldalán található. Mindegyik témakör más színnel van jelezve, ez a szín dominál az egész fejezeten keresztül.

A tankönyv egy oktatócsomag része, amely tartalmaz még egy tanári kézikönyvet, kazettát, munkafüzetet, projektkönyvet. A tanári kézikönyvben komplex, teljes óravázlatok vannak kidolgozva minden egyes tanóra.

A tankönyvet már gyakorlatban is kipróbálták, iskolai körülmények között. Ezt bizonyítja a tankönyv elején olvasható köszönőlevél, amelyet a szerző a ternopoli 3. számú iskola diákjainak és tanárainak írt.

A 2005. évi kibocsátásukat az iskolák még ajándékba kapták. A legújabb kibocsátásokat viszont már csak könyvesboltokban lehet beszerezni.

A 2005. évi kibocsátásra még az van írva, hogy állami költségen kiadott, tiltott bárminemű forgalmazása. Tehát a tanulók ingyen hozzájuthattak, mert az iskola kapta ezeket a tankönyveket. A 2009-es kibocsátást viszont már szabadon árulhatják a könyvesboltokban. Így a tanulók saját pénzükön kell, hogy megvegyék, ha az iskolában nincsen elegendő példány belőle.

Oksana Karpiuk (2010): English 6 (Tankönyv)

A tankönyv keménykötésű, a borító kék színű. Belülről is nagyon színes, tele van képekkel. A témakörök címei az oldal tetején található, 16-os betűmérettel vannak írva. Mindegyik témakör más színnel van jelölve. A feladatok instrukciói mindegyik témakörben 14-es betűmérettel, félkövér betűvel vannak írva, angol nyelven. A könyv méretei átlagosak: 24,5x17x1,5 cm. Ennek a tankönyvnek is 350 gramm a súlya, akárcsak az előzőé.

A tartalomjegyzék itt is a harmadik oldalon található – ez megkönnyíti a tanulók eligazodását a tankönyvben. A következő fejezetekre oszlik:

3. táblázat. Oksana Karpiuk (2005) English 6 tankönyvének tartalomjegyzéke fordítással

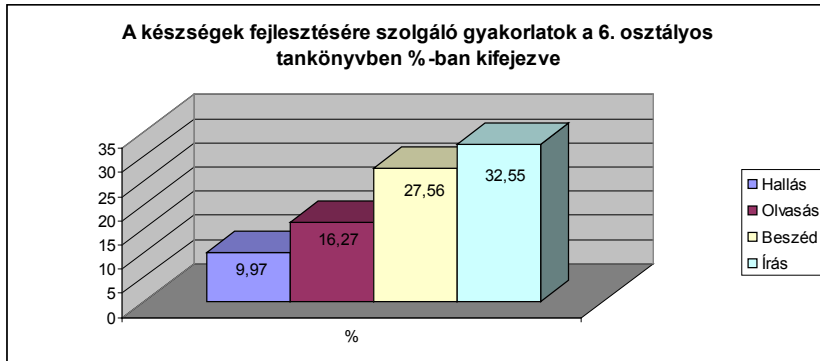
A témakörök címe angolul	A témakörök címe magyarul	Oldalszám
Introduction	Bevezetés	4–11
We need information	Információra van szükségünk	12–27
School Life	Iskolai élet	28–43
Bigger! Faster! Stronger!	Nagyobb, gyorsabb, erősebb	44–59
Round the calendar	Körül a naptáron	60–75
On the move	Úton	76–91
Around the world	A világ körül	92–107
Welcome to Ukraine	Üdvözlünk Ukrajnában!	108–123
Save your planet	Mentsd meg a bolygódát!	124–139
Hello, Summer Holidays!	Szia, nyári szünidő!	140–155
Appendix	Függelék	
Reader's bag	Olvasósarok	156–163
Grammar reference	Nyelvtani segédlet	164–173
Vocabulary	Szójegyzet	174–190
Irregular verbs	Rendhagyó igék	191

A tankönyv egyes oldalai túlsúlyoltak, viszont a szerkezeti egységek nagyon jól elkülönülnek egymástól. Ugyanolyan logika szerint épül fel szerkezeti-leg, akárcsak az előző, az 5. osztályosok számára írt könyv. Mindegyik témakör tanórákból áll, mindegyik fejezet 10 tanegységet tartalmaz.

Ez a tankönyv is témakörökön alapul, amelyeket már a második pontban felsoroltam.

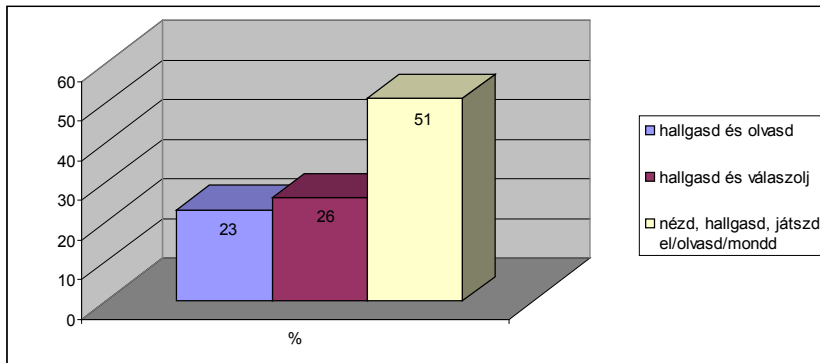
Szinte mindegyik témakör új nyelvtani anyagot/ismereteket mutat be. A bevezetőben például az egyszerű múlt, folyamatos múlt, egyszerű jövő igeidőkkel kapcsolatos gyakorlatok vannak jelen, vagyis itt az előző évben tanultak felelevenítése a cél. A grammar reference (nyelvtani segédlet) összefoglaló táblázatokat tartalmaz arról, hogyan képezzük az igeidők, milyen főnevek előtt használunk határozott névelőt stb. Unit 2 – modális igék, továbbá a *much* és *many* használata a megszámlálható, illetve a megszámlálhatatlan főnevek előtt. Unit 3 Present Perfect Tense (befejezett jelen). Unit 5 a *too/enough* használata a mondatokban, továbbá a határozószók. Unit 6 határozott névelő a “the” használata. Unit 7 “so do I” használata a mondatokban. A nyelvtani gyakorlatok a tankönyvben lévő összes gyakorlat 21,78%-át teszik ki.

Nem foglalozik arányosan a négy készség fejlesztésével. Az alábbi ábra segítségével ezt nyomon követhetjük:

3. ábra. Nyelvi készségek fejlesztésére szolgáló gyakorlatok százalék szerinti megoszlása a 6. osztályos angoltankönyvben

Legkisebb arányban (9,97%) a halláskészség-fejlesztő gyakorlatok fordulnak elő, míg legnagyobb arányban az íráskészséget fejlesztő gyakorlatok szerepelnek (32,55%). 16,27%-a a gyakorlatoknak az olvasáskészség fejlesztését szolgálja, míg 27,56%-a beszéd-készség fejlesztésére irányul. A maradék 13,65% a tankönyvben lévő versek, illetve dalok. Összesen 38 olyan feladat van a tankönyvben, amelyik a halláskészség fejlesztésére asszociál. Ezek a gyakorlatok itt is ugyanúgy különülnek el, mint az 5. osztály számára írt tankönyv esetében. Megkülönböztetünk „hallgasd és válaszolj” (26%), „hallgasd és olvasd”(23%), illetve „nézd, hallgasd, olvasd/játszd el” (51%) típusúakat. Ennél a tankönyvnél is ukrainai tanulók olvassák, mondják el a párbeszégeket, illetve a szövegeket.

4. ábra. A halláskészség-fejlesztő gyakorlatok százalék szerinti megoszlása

Viszonylag fokozatosan épülnek fel az egyes témakörök. A könnyebb gyakorlatoktól haladunk a nehezebb gyakorlatok felé. Viszont megfigyelhető az, hogy míg egyes órákban túl sok a tananyagot felölelő gyakorlat (főleg az írásbeli, de nem produktív jellegű), addig a többi órákban viszonylag kevés.

Az új szavak tanításánál meg kell említeni, hogy az új szavak egyáltalán nincsenek kiemelve a bevezető szövegekben. A szöveg után az oldal alján viszont itt is találunk egy "New vocabulary" címszó alatt lévő kis négyzetet, ahol az új angol szavak vannak kiírva ugyanúgy, mint az 5. osztályos tankönyv esetében. Nagyon kevés feladat van adva viszont ezeknek a begyakorlására. Az ilyen jellegű gyakorlatok mindössze 6,03%-át képezik a többi feladatnak. Minden tanegység házi feladattal zárul, ami az oldal alján van feltüntetve. Ehhez munkafüzet szükséges.

A gyakorlatok nagy része teljes egészében kiszámítható. Ugyanazokkal a feladattípusokkal találja szembe magát az olvasó minden egyes témakörnél. A témakör első óráján minden esetben „hallgasd és olvasd”, „hallgasd és játszd el”, „válaszolj a kérdésekre”, „igaz vagy hamis az állítás”. A harmadik órán mindig nyelvtan, a negyedik órán kivétel nélkül szöveg, hozzá vagy kérdések, vagy állítások, melyekről meg kell állapítani, hogy igazak-e vagy hamisak. Bár a rendszeresség nagyon hasznos, mert a tanuló tisztában van azzal, mire számíthat, de hosszú távon fennáll annak a veszélye, hogy ellaposodnak a tanórák, főleg akkor, ha a többi könyv is, mely ennek a sorozatnak a része, ugyanilyen logika szerint épül fel, ugyanezeket a feladattípusokat tartalmazza a témakörök minden egyes tanegységében.

Maga a tankönyv színes, sok kép díszíti, viszont a didaktikai jellegű rajzok, és az ezekhez kapcsolódó feladatok a tankönyv feladatainak 3,1%-át teszik ki, vagyis 2,3%-al kevesebb arányban fordulnak elő ilyen jellegű gyakorlatok, mint az 5. osztályos tankönyvben.

Minden témakör elején a párbeszédből nyomon követhetjük kis hőseinket, akikkel a tankönyv legelején ismerkedtünk meg. Általában a témakörrel kapcsolatos problémáikat tárják a tanulók elé. Ez a kerettörténet, a többi gyakorlat ebbe épül bele.

A tankönyv egy sorozat része. A többi résznek is ugyanolyan a felépítése (felfedezhettük a hasonló vonásokat mind az 5., mind a 6. osztályos tankönyvnél).

Könnyen használható. Ezt elősegítik a gyakorlatokhoz fűződő rövid, világos, érthető instrukciók, továbbá a könyv elején található tartalomjegyzék.

A tankönyv egy oktatócsomag része, amely tartalmaz még egy tanári kézikönyvet, kazettát, munkafüzetet. A tanári kézikönyv kidolgozott óravázlatokat ad minden egyes tanórához.

A tankönyvet már kipróbálták iskolai körülmények között. Ezt bizonyítja a tankönyv elején lévő köszönőlevél, amelyet a szerző a ternapoli 3. számú iskola diákjainak és tanárainak írt.

Egész Ukrajnában beszerezhető.

Hivatalos ára sehol nincs feltüntetve, így ezt mindegyik könyvesbolt saját belátása szerint határozhatja meg. A tankönyv jelenlegi ára 60 hrivnya körül van.

Pedagógiai implikációk, javaslatok

Mindkét tankönyv nagyon színes, szórakoztató, érdekes, élethű történeteket fedezhetünk fel bennük, ezáltal is elősegítve azt, hogy a tanulók még motiváltabbak legyenek az angol nyelv tanulása során.

Fontos lenne viszont az, hogy még több olyan jellegű gyakorlat legyen, amely elősegítené az új szavak és szókapcsolatok begyakorlást, megtanulását. Továbbá nagyban elősegítené az is a tanulók fejlődését, ha olyan halláskészség-fejlesztő gyakorlatok lennének a tankönyvekben, melynek során például egy hiányos szöveg várna bepótlásra, vagy a hallott és nem pedig hallott és látott szöveg alapján kellene válaszolni a kérdésekre. Ezeket a szövegeket anyanyelvi tanulók vagy színeszek olvasnák fel, nem pedig ukrán anyanyelvű iskolások. Több olyan gyakorlatra lenne szükség, ahol a tanulók képeket jellemezhetnének. Az ilyen gyakorlatok nemcsak az új szavak begyakorlása kapcsán lennének hasznosak, de például ige-idők tanításánál – Present continuous (folyamatos jelen) – is kiválóak lennének.

Az is nagyban elősegítené a hatékony nyelvtanulást, ha az új nyelvtant inductív módon próbálná megtanítani, ami azt jelenti, hogy előbb következik a példa (ebben az esetben a tanulók már maguk is felfedezhetnek egyfajta rendszert, logikát), magyarázat, s végül a szabály.

Következtetések

A két tankönyv, mivel egy sorozat része, hasonló logika alapján épül fel, a feladattípusok is hasonlóak az egyes témakörökön és tanegységeken belül. Szerkezeti felépítésük is megegyezik. A bevezetést (Introduction) követik a témakörök, majd a függelék, ahol nyelvtani összefoglaló, mesegyűjtemény, szótár és a rendhagyók igék táblázata található. Nem egyenlő mértékben fejlesztik a négy készséget, pedig ahhoz, hogy egy idegen nyelvet megfelelően elsajátítsunk, nem csak beszélni kell megtanulni, meg kell érteni azt is, mit mond az anyanyelvi beszélő, gondolkodnunk is kell, nem elég a pusztá reprodukció. A rendszeresség nagyon jó, viszont egy bizonyos idő elteltével szükség van változatosságra is. Mivel a két tankönyv felépítése hasonló, ugyanolyan feladattípusok vannak jelen mindkettőben. Ez arra enged következtetni, hogy a sorozat többi része is ily módon épül fel, ugyanazok a feladattípusok térnek vissza az egyes témakörökben. Egy idő után az egész unalmassá válhat, ezért szükség lenne a változatosságra.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Dálnokiné Pécsi, K. (2005): *A motiváció eszközei néhány német (mint idegen nyelv) tankönyvben (Start, Untrewegs, Grünes Licht, deutsch mit Grips I. II.)*. In: Cs. Jónás Erzsébet, Székely Gábor (Szerk.) MANYE Kongresszus anyagai. Vol. 1 (2). Nyíregyháza, 40–45.
- Fischerné Dárdai, Á. (2002): *A tankönyvek megítélésének minőségi paraméterei*. In: Karlovitz János (szerk.) *Tankönyvelméleti tanácskozás 2001*. Budapest: TANOSZ, pp. 56–61.

- Fritzsche, P. (1992): *Schulbücher auf dem Prüfstand. Perspektiven der Schulbuchforschung und Schulbuchbeurteilung in Europa*. Hrsg. von Peter Fritzsche. /*Studien zur Internationalen Schulbuchforschung Bd.75/* Frankfurt am Main
- Matthews, A. (1985): *Choosing the best available textbook*. In: Matthews, A , Spratt, M and Dangerfield, L (szerk.) *At the chalkface*, Nelson, Edinburgh, 1985.
- Medgyes, P.(1997): *A nyelvtanár*. Budapest, Corvina kiadó, pp. 85–93.
- Zaláné Szablyár, A.–Petneki, K. (1997) *Hogyan válasszunk nyelvkönyvet? Az iskolai nyelvoktatásban használt nyelvkönyvek, tanulási és tanítási segédletek minősítési rendszere*. Budapest, pp. 13–45.
- Карпюк, О. (2005): Англійська мова (Підручник для 5-го класу загальноосвітніх навчальних закладів) [English (for the 5th class) pupil's book] Тернопіль, Лібра Терра
- Карпюк, О. (2010): Англійська мова (Підручник для 6-го класу загальноосвітніх навчальних закладів) [English (for the 6th class) pupil's book] Тернопіль, Лібра Терра
- Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів // Вища освіта: Інформ. вісн. - 2001. - № 4. - с. 48–51.

Tanévzáró és diplomaátadó ünnepség

2011. 07. 08.